

EL LECTOR ACCIDENTAL

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Les olors del món

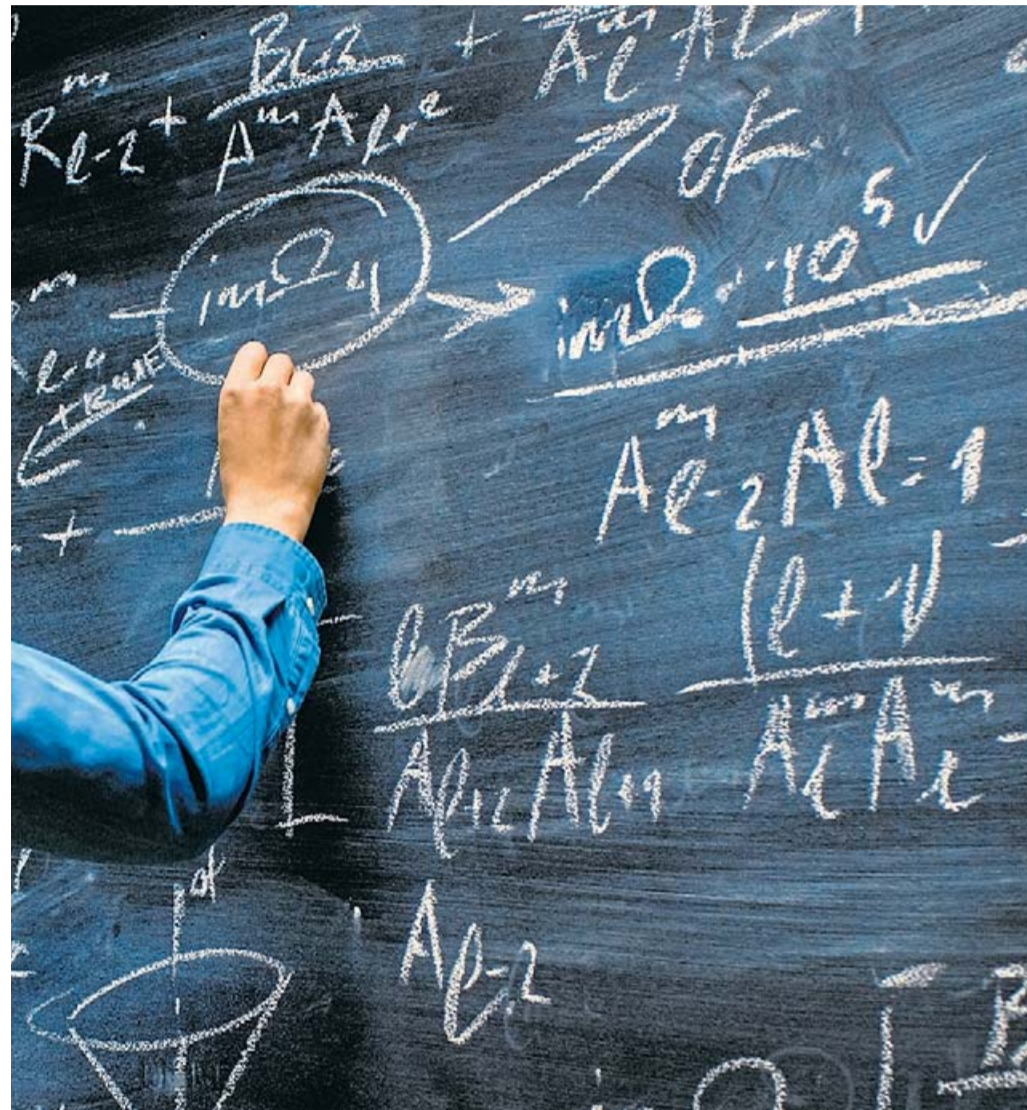
Segons Walter Benjamin, “la flaire és el refugi inaccessible de la memòria involuntària”. Al cap dels anys, tornar a sentir una olor estimula els records que hem arxivat. Convocar un perfum o una ferum en un text literari pot servir per despertar la memòria del lector, com fan uns quants autors de la literatura catalana actual.

A *Rates al jardí*, Valentí Puig organitza els perfums per dècades: “Cada època de la vida fa una olor, té un mal propi, tot lligat a les pors de cadascú, a les asimetries. Dels anys cinquanta, olor de guix d’escola, mal de primer amor no correspost; dels seixanta, perfum de puta de cent i el llit, el mal de la revolució sense sentit; dels anys setanta, primera sentor corrupta del món exterior, mal d’escriure; inicis dels vuitanta, paladar de vi blanc, pecats d’orgull intel·lectual”. Aquesta barreja d’olors concretes i simbòliques també apareix a *La mar rodona*, de Sebastià Perelló, aplicada a la postguerra: “T’envestia la memòria d’una sentor forta de resclosit, amarga, de càmfora, d’un gust de resclús i de cambres tancades amb pany i clau que no han orejat”. A *El marit invisible*, Isabel Olesti descriu l’olor d’una perruqueria familiar als anys setanta: “Era l’olor de casa nostra: una barreja dels fregits de la cuina, de tints i laques, tabac i baf de la gent”.

A *Els cant dels adeus*, Lluís M. Todó convoca la pudor d’un campament escolta: “La tenda feia una ferum repugnant, provocada no sols pel fenomen ja citat [la diarrea], sinó també per la concentració de gasos intestinals, alliberats durant la nit, per l’acumulació de roba impregnada del fum dels focs i de la forta suor adolescent, i també originada probablement per altres secrecions humanes més o menys relacionades amb aquell problema que tant preocupava el Dani: la pursa”. La sentor d’una altra concentració humana, una residència d’avis, apareix a *Sis homes*, de Josep Maria Fonalleras: “Me’n volia allunyar, d’aquella presó, amb pudor al passadís, amb pudor a les habitacions, de pixats, amb pudor de pixats al menjador. Amb pudor de resclosit, amb una pudor indefinida i consistent, perpètua, fins i tot al pati”. A *Els morts riallers*, Ferran Sáez fa una contribució complementària: “La ferum indefinible dels hospitals, aquell aire devastat, exhaurit, on el lleixiu conflueix fatalment amb l’alè dels moribunds i el menjar tebi de les safates de plàstic gris”. Eduard Márquez, a *La decisió de Brandes*, extracta la pudor d’un hospital durant la Gran Guerra: “Barreja de fenol, pus i suor”. A *Malletes perdudes*, Jordi Puntí descompon l’olor de la desapareguda Avinguda de la Llum barcelonina: “Olor barrejada de galeta cuita i sutge”.

Ferums poderoses

Irene Solà, a *Els dics*, convoca una altra ferum poderosa. “A l’estiu havia vist els nens córrer a amagar-se dins de casa, o enfonsar el cap a la bassa

GETTY

compulsivament, per no sentir l’olor de carronya quan venia el camió a recollir els animals morts del contenidor. El camioner saludava des de la distància amb una mà o un cop de cap. Mai no baixava, ni parava més estona de la necessària, i era d’agrair, perquè l’home carretejava la mort al darrere... I no una idea abstracta i higiènica de mort, res d’una figura amb dalla, polida i negra. Carretejava tota la pudor de carnús que fa la mort, infecta i abusiva, àcida i calenta, irrompent nariu endintre”. Els lectors d’*Els angles morts*, de Borja Bagunyà, no deuen haver oblidat l’escena que transcorre als lavabos de la Universitat de Barcelona: “Algú havia descarregat no feia gaire a l’única tassa que funcionava i no semblava pas que la cadena s’ho hagués endut tot, de manera que a l’olor de resclosit habitual, s’hi sumava llavors la que pujava de darre la porta i s’expandia imperialment per tot l’habitable, una olor agra i repugnant que travessava tota mena de mucoses, com un rei que no tolera portes tancades”. Joan Rendé, al llibre *La pedra a la sabata*, recupera l’olor de la fictícia Casa dels Poetes, que fa pensar molt en l’Ateneu Barcelonès: “Uns regalims permanents davant les tasses dels vàters, de vegades un cert xipoll i tot, que exhalaven una fortor d’urea sapiencial, van fer adonar al jove del prosta-

“SEGONS WALTER BENJAMIN, LA FLAIRE ÉS EL REFUGI INACCESSIBLE DE LA MEMÒRIA INVOLUNTÀRIA”

tisme crònic que definia l’estat de la qüestió en aquell antic temple de la intel·ligència”.

Altres autors recorden olors perfectament geolocalitzades. A *Com unes vacances*, d’Imma Monsó, és Londres: “Olorava amb avidesa desesperada. Curri, encens, gespa tallada, hamburguesa doble amb formatge, diòxid de carbó. Al cap de tres dies havia caminat uns vuitanta quilòmetres per l’asfalt de Londres. Havia orlat cuir al mercat de roba de Petticoat Lane, encens al Soho, llibres vells a Charing Cross Road, perfums francesos a Piccadilly Arcade, merda de cavall prop de Horse Guards, flors fresques al mercat de Columbia Road”. A *Les amnèsies de Déu*, de Joan Daniel Bezsonoff, és Còrsega: “L’olor de la màquia, de les flors salvatges, dels boscos, de les cales, dels senglars i dels formatges”. A *Escafarlata d’Empordà*, d’Adrià Pujol i Cruells, és el mar de Begur: “La flaire llefiscosa dels sonsos acabats de treure. Els efluvis grassos de l’engrut per fer lliscar les barques platja amunt. La pestilència somorta de les xarxes assecant-se al sol, i la fetor de l’esclovellat dels crustacis prescindibles”.

Perquè les olors evocuen, i escriure és evocar. ♦♦

PUNTS DE VISTA

ANNA GUITART

Menys pollastres morts i més biblioteques

Acaba de sortir una nova edició d’un dels meus llibres preferits des de petita, *De quan Hitler va robar el conill rosa* (L’Altra; trad. Marta Bes). La novel·la explica la història de l’Anna i la seva família, jueus, que han de deixar Berlín per l’arribada dels nazis. Recordo que em va impressionar molt, i que vaig voler buscar més llibres sobre aquest tema. Els vaig trobar a la biblioteca de la meua escola: era gran, ben organitzada, acollidora. Hi vaig passar moltes hores. Feia temps que no hi pensava, però fa pocs dies em vaig adonar de la sort que vaig tenir.

Segueixo, a Twitter, una bibliotecària escolar, la Marta Cava. Sempre reivindica la seva feina i la manca de recursos per fer-la. Fa poc, va penjar un vídeo sobre biblioteques escolars del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Docentalistes de Catalunya. És desolador: hi expliquen que la meitat dels centres educatius no tenen biblioteca escolar. Cava hi explica que, a més, a vegades hi ha sales que porten el nom de biblioteca però en realitat són espais per emmagatzemar materials o sales de càstig. El Gerard Segura Magallon, professor de català i cap d’estudis de l’Institut Teresa Pàmies, encara va més enllà definint la deixadesa: diu que les biblioteques escolars han de ser llocs vius, i que hi ha espais tan precaris que també es podrien anomenar “sala de pollastres morts” i l’efecte seria el mateix.

Les biblioteques són espais, però no només (tot i que, com s’explica, també és important que hi siguin en tant que espais de treball, sobretot en centres d’alta complexitat, en què molts alumnes no tenen accés a altres llocs tranquils). El vídeo repassa algunes funcions de les biblioteques: promouen la lectura, participen en la formació de les competències informacionals, fan de suport a l’aprenentatge. Està demostrat que fan millorar els resultats acadèmics. Tot i així, m’ha sorprès descobrir que, en molts casos, són les AFA les que es fan càrrec dels recursos que suposa tenir-les. Les despeses, evidentment, inclouen condicions dignes per als bibliotecaris, que viuen molt precaritzats. La seva feina, en canvi, és imprescindible: el Carlos Ortiz explica que, des que ell va començar a treballar de bibliotecari, al seu centre els préstecs han augmentat un mil per cent. No cal afegir res més. Urgeix revertir la situació. Menys sales de pollastres morts i més biblioteques. ♦♦